

stichting **Een Joodse Erfenis**

JAARVERSLAG 2025

DOELSTELLINGEN ANNO 1995

Stichting Een Joodse Erfenis is op 8 juni 1995 opgericht en stelt zich conform haar statuten ten doel de herinnering aan de joodse aanwezigheid in Winsum en omgeving levend te houden en te bewaren. Op basis hiervan zijn de volgende activiteiten georganiseerd:

N.A. DE VRIESLEZING

Op zondagmiddag 16 maart is in samenwerking met Stichting Behoud Synagoge Winsum in de voormalige synagoge in Winsum de jaarlijkse N.A. de Vrieslezing georganiseerd met als **thema: De Camera als Herinnering: de bijdrage van fotografie aan de dynamische herinneringscultuur rond de Tweede Wereldoorlog**. Gevormd rond zijn masterscriptie constateerde spreker **Joris Boerma** in de lezing dat beeldmateriaal doorslaggevend is in het overbrengen van de oorlogsherinnering in de 21e eeuw. Samen met de aanwezige belangstellenden besprak hij welke herinneringen, emoties, en welk inlevingsgevoel de getoonde foto's zoal opwekten.

MUZIEKVOORSTELLING BEVROREN TRANEN VAN MAARTEN PETERS

Op vrijdagavond 11 april trad theatermaker en tekstschrijver **Maarten Peters** op met zijn indrukwekkende **muziekvoorstelling 'Bevroren tranen'** in de voormalige synagoge in Winsum. Met speciale reden was deze locatie als historische plek door hem uitgekozen. Dit jaar was het tachtig jaar geleden dat Nederland werd bevrijd (in Winsum op 17 april 1945) en kwam er een einde aan een donkere periode. Peters brengt liederen en verhalen over aspecten van de Tweede Wereldoorlog, o.a. tijdens de onthulling van het Holocaust Namenmonument, bij de Nationale Holocaust Herdenking en ook in 2015 in de vm. synagoge in Winsum. Dit jaar vormden verhalen en boeken het decor van de voorstelling en kwam ook lokale historie voorbij.

De voorstelling werd mogelijk gemaakt dankzij financiële steun van de Wierda-Stichting te Winsum.

PROJECT MANDLBOYMPAD

ONDERDEEL VAN PROGRAMMA VIERING EN HERDENKING 80 JAAR VRIJHEID GRONINGEN 2025

Stichting Een Joodse Erfenis heeft i.s.m. educatie-ontwikkelaar Kirsten Bos, gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta, IVAK-Eemsdelta en 10 basisscholen langs de Groninger Waddenkust, van Leens tot Delfzijl het project Mandlboympad ontwikkeld.

In project Mandlboympad is een **fiets/wandelroute** ontwikkeld **rond lokaal Joods erfgoed op tien locaties langs de Waddenkust van Leens tot Delfzijl**. Daarvoor hebben tien deelnemende scholen op de route samen met de gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta in het voorjaar van 2025 niet alleen **fysiek een (herinnerings-)toekomstboom** geplant, maar **ook digitaal** op de kaart van Routebureau Groningen. Daarvoor zijn er bij de bomen QR-palen geplaatst. Naast het verhaal over lokale Joodse geschiedenis voor jongeren is deze informatie ook geschikt voor iedereen uit het dorp, maar ook voor de toerist die de route volgt. Daarbij **zorgen de scholen voor QR-informatie** naar aanleiding van werkopdrachten. Leerlingen uit groep 7/8 gebruiken hierbij een speciaal hiervoor geselecteerd verhaal uit hun directe woonomgeving als vertrekpunt voor een eigentijdse verkenning en toetsing van de begrippen vrijheid, democratie en rechtstaat.

De uitvoering van het project heeft plaatsgevonden van 24 februari t/m 17 april 2025.

De ingediende **subsidieaanvraag** bij CMK voor een **doorontwikkeling** van een jaarlijks herhaalbaar project Mandlboympad voor de **periode 2026-2029 is goedgekeurd**.

VERVOLG ONDERWIJSPROJECT RONDON AMANDELBOOM 'MANDL BOYM'

In de periode maart-april 2024 heeft klas 1D (niveau VMBO-TL) van Het Hogeland College te Winsum o.l.v. geschiedenisdocent Maarten van der Helm een aantal activiteiten ondernomen om **meer kennis te vergaren over Joodse tradities, gewoontes, geschiedenis en achtergronden**.

Voor de excursie naar de vm. synagoge in Winsum heeft historicus Willy van der Schuit een **Kijkwijzer** ontwikkeld; *'Kijkwijzer Synagoge Winsum, Met Issie en Sophius in de Winsumse sjoel'*. Bestemd voor groep 7 en 8 van het primair onderwijs en klas 1 en 2 van het voortgezet onderwijs. Bij de kijkwijzer is i.s.m. de geschiedenisdocent een docentenhandleiding geschreven. Het is de bedoeling dat de kijkwijzer toegankelijk wordt gemaakt en in 2026 gebruikt kan gaan worden. Daarvoor moet het aanbod nog wel op de website worden geplaatst van CultuurCentrale.

OPEN JOODSE HUIZEN | HUIZEN VAN VERZET 4 MEI

In 2022 is in het verlengde van de allereerste EU-strategie (okt. 2021) ter bestrijding van antisemitisme en ter bevordering van het Joodse leven op initiatief van St. Een Joodse Erfenis de **'Werkgroep Sprekend Verleden Het Hogeland'** ingesteld. Met als doel jaarlijks rond de Nationale Dodenherdenking in mei een **Open Joodse Huizen/Huizen van Verzet-programma** te organiseren die het lokale WO2-erfgoed in Noord-Groningen (Het Hogeland en Eemsdelta) dichterbij brengt.

OJH-HvV is een programma van sprekende herdenkingen. Vertellers, bezoekers en bewoners deelden dit jaar verhalen op locaties waar Joden en verzetsstrijders voor en/of tijdens de oorlog hebben gewoond, gewerkt, ter synagoge gingen of zich verborgen hielden voor de bezetter.

Op 2, 3 en 4 mei waren belangstellenden van harte welkom naar verhalen te luisteren bij een of meer locaties in de gemeenten Eemsdelta en Het Hogeland (1 stad en 7 dorpen: *Appingedam, Delfzijl, Eenrum, Uithuizen, Usquert, Warffum, Westernieland en Winsum*: 14 verhalen, 16 vertellers). Dit jaar waren er boven verwachting 453 bezoekers.

OPENSTELLING VOORMALIGE SYNAGOGES OP 4 MEI

In verband met een uitgebreider programma van St. Herdenking 4 Mei Winsum bij het oorlogsmonument in het kader van 80 jaar vrijheid is dit jaar de stille tocht komen te vervallen.

Wel was er gelegenheid voor belangstellenden binnen in de sjoel een bescheiden **foto-opstelling** van de **13 omgebrachte Joodse slachtoffers** uit Winsum te bekijken. Ook dit jaar heeft de olielamp gebrand die van oudsher tot het interieur behoorde.

Tevens was er een **expositie van briefkaarten** van leerlingen uit de bovenbouw van 6 basisscholen uit de plaatsen Winsum, Eenrum en Adorp die hebben deelgenomen aan het **onderwijsproject 'De buurjongen van Issy en Sophius de Vries: Henk Lijnema en de Joodse erfenis van Winsum'**.

ONDERWIJSPROJECT 'DE BUURJONGEN VAN ISSY EN SOPHIUS DE VRIES: HENK LIJNEMA EN DE JOODSE ERFENIS VAN WINSUM'

Sinds 2014 heeft stichting Een Joodse Erfenis een **leskist** beschikbaar, geschikt voor de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Deze leskist is samengesteld rond het verhaal van de Joods Winsumse broers Issy en Sophius de Vries, omgekomen in Auschwitz. Dankzij hun toenmalige buurjongen Henk Lijnema weten we het nodige van deze familie. Met behulp van de leskist zijn er in het voorjaar in de sjoel door historicus Romke Visser weer **lessen verzorgd aan leerlingen uit de bovenbouw van 6 basisscholen** uit de plaatsen Winsum, Eenrum en Adorp.

OPEN MONUMENTENDAG: THEMA: 'ERFGOED EN ARCHITECTUUR'

Op zaterdagmiddag 13 september was de **vm. synagoge open voor publiek** van 11.00 tot 17.00 uur en werd het programma verzorgd door Stichting Behoud Synagoge Winsum. Om 14.00 en 15.00 uur was er een optreden van een half uur door Marietta (zang) en Moniek (op accordeon) aangevuld door de saxofonisten van Bollen & Co. Zij speelden fado, weemoedsliederen en wereldmuziek.

EUROPESE DAG VAN HET JOODS CULTUREEL ERFGOED: THEMA: 'PEOPLE OF THE BOOK'

De Europese Dag Joods Cultureel Erfgoed werd gehouden op 14 september en viel samen met Open Monumentendag (13 en 14 sept.). De sjoel was die middag open van 13.00 - 17.00 uur. In verband met het **30 jarig bestaan van Stichting Een Joodse Erfenis (1995-2025)** was er een **expositie in woord en beeld**. Er werd een scala aan activiteiten getoond die de afgelopen dertig jaar zijn georganiseerd in het kader van de doelstelling om de herinnering aan de Joodse gemeenschap in Winsum en omgeving levend te houden, zoals diverse publicaties, verslagen van lezingen, concerten en exposities. Ook werd een **documentaire** getoond die wijlen **Benno Hofman** in 2013 heeft gemaakt i.s.m. TOF Media **over Sophie de Vries-van der Klei** uit de Tuinbouwstraat in Winsum. De documentaire maakt deel uit van de vierdelige serie *'Een Gronings-Joodse erfenis'*.

WEBSITE

Op onze website www.dewinsumsesjoel.nl is o.a. informatie geplaatst over het **onderwijsproject Mandlboympad**.

EXTERNE CONTACTEN

Stichting Een Joodse Erfenis voert **structureel overleg binnen Syneon; netwerkorganisatie Synagogen Noord- en Oost-Nederland**. De jaarlijkse vergadering is gehouden op 27 oktober in het Herinneringscentrum Apeldoornsche Bosch. Onze stichting heeft zich ook aangesloten bij het **Netwerk Joods Erfgoed**. Het Netwerk heeft als doel het versterken van de joodse identiteit en het herstel van het joodse verleden in het heden door middel van samenwerking en kennisdeling. Op 26 november is de landelijke Netwerkdag Joods Erfgoed in Zwolle bijgewoond.

Plaatselijke en regionale organisaties waarmee dit jaar is samengewerkt zijn Stichting Behoud Synagoge Winsum, Stichting Herdenking 4 Mei Winsum en Historische Vereniging Winsum-Obergum. Daarnaast is er in de gemeente Het Hogeland samengewerkt met o.a. de Historische Vereniging gemeente Bedum, het 4 mei Comité Uithuizen en een aantal **scholen** in Winsum in het primair en voortgezet onderwijs (Het Hogeland College, VMBO Winsum).

In het kader van het Project Mandlboympad is er samengewerkt met 6 basisscholen in de gemeente Het Hogeland en 4 basisscholen in de gemeente Eemsdelta en met het IVAK.